

Predmet: Zahtev za zaštitu cincarskog jezika
(cinc. Limba armanescă) kao nematerijalnog
kulturnog dobra u oblasti duhovne kulture

Cincarski jezik (cinc. **Limba armanescă**) je jedan od najstarijih neolatinskih jezika na Balkanu. Lingvisvistički spada u veliku grupu romanskih jezika (zajedno sa francuskim, italijanskim, španskim, portugalskim i rumunskim jezikom) koji svoje korene vuku iz latinskog jezika. Cincarski jezik, međutim istovremeno deli sudbinu i tzv. manje govorenih jezika, gde ulaze i retoromanski, valonski, pijemontski i drugi manji jezici na evropskom tlu.

Najstariji dokument koji upućuje na cincarski jezik kao derivat latinskog jezika potiče iz 587. godine. Reč je o jednoj replici (Torna, torna fratre) koja je promenila tok jedne bitke između vizantijske vojske i Avara, o kojoj govori vizantijski hroničar Teofan. Prvi pak potvrđeni natpis na cincarskom jeziku datira iz 1731.godine. Reč je o natpisu na jednoj ikoni.

Istorijom cincarskog jezika se nauka nije posebno bavila, a u okviru komparativne romanske lingvistike, vrlo sporadično. Naučnici koji su se bavili Cincarima i njihovom istorijom, ostavili su na žalost vrlo malo pouzdanih podataka o strukturi i lingvističkoj evoluciji ovog prastarog jezika. Razlozi pre svega leže u činjenici da ovaj autohtoni balkanski jezik nije u kontinuitetu imao svoju državnu organizaciju, a nakon sloma Turske imperije, ostao je rascepljen u pet balkanskih zemalja (Grčka, Albanija, Makedonia, Bugarska, Srbija i Rumunija), ali i u više evropskih zemalja, SAD i Australije.

Usled dugotrajne i kontinuirane asimilacije u svim državama u koje su se Cincari naselili i živeli nakon napuštanja starih krajeva življenja, jezik je postao samo jezik interne komunikacije u okviru porodice. Smatra se da danas cincarskim jezik govore oko 500.000 ljudi. Iako je prva gramatika na cincarskom jeziku autora Mihaia Bojadžija štampana 1813. godine u Beču, dakle pre Vukove gramatike, o njoj se takođe malo zna u lingvističkim krugova danas.

Akademik Matilda Karadžiu Marioteanu, Cincarka iz Rumunije se dosta intenzivno bavila cincarskim jezikom, i napisala je vredne radove, među kojima i rečnik. Međutim, kako zvanična Rumunija Cincare tretira kao deo rumunskog naroda, tako i njihov jezik smatraju dijalektom rumunskog jezika.

Stvari se međutim pomeraju u korist cincarskog jezika, te i mlađi lingvistički naučnici, među kojima prednjači dr Mariana Bara, Cincarka iz Rumunije takođe, je nedavno objavila jednu obimnu komparativnu studiju o cincarskom jeziku, studiju koja je zasnovana na terenskim istraživanjima u svim balkanskim zemljama gde i danas žive Cincari. U prilog postojanja i vitalnosti cincarskog jezika govori i bogato književno stvaralaštvo, posebno u poeziji. Preko 50 živih pisaca Cincara i danas pišu i objavljuju poeziju i prozu na maternjem, cincarskom jeziku.

Od devedesetih godina prošlog veka, nacionalna svest Cincara je u porastu i kulturna delatnost je doživela svojevrсну renesansu. U republici Makedoniji gde su Cincari (pod imenom Vlasi) priznati u ustavu kao nacionalna manjina, postignuti su zavidni rezultati na afirmaciji ovog naroda.

Vredno je pomenuti i trud Srpsko-cincarskog društva "Lunjina" na očuvanju cincarskog jezika. Srpsko-cincarsko društvo je izdalo Srpsko-cincarski rečnik i Cincarsko-srpski rečnik, autora dr Pribislava B. Marinkovića, kao i zbirku poezije "Invictus", na cincarskom i srpskom jeziku, autora Vanghiu Dzege, čije je štampanje sufinansirano od strane Ministarstva kulture Repbulike Srbije.

U Bukureštu, Konstanci, Frajburgu, Temišvaru, Korči, Sofiji, izlaze redovne mesečne revije na cincarskom jeziku. Organizuju se festivali folkora i poezije u Skoplju, Malovištu, festival poezije u Korči, Dani cincarske kulture u Konstanci itd. Uz podršku Pen klubova Makedonije, Srbije, Bugarske i Katalonije doneta je Rezolucija za formiranje cincarskog Pen cluba u okviru Internacionalnog PEN CLUBA.

Savet Evrope je prepoznajući nesumnjiv uticaj ovog naroda na evropsku istoriju doneo preporuku broj 1333 i odluku 674/7.1 Komiteta ministara kojima poziva države u kojima zive Cincari da se aktivno ukljuce u projekte cincarskih organizacija kako bi se sačuvao cincarski jezik kao kulturno blago Evrope.

Međutim, pored preporuke Saveta Evrope i pomenutih napora i rada na očuvanju cincarskog jezika, on se nalazi u opasnosti da iščezne na prostoru Republike Srbije. Zbog toga smatramo da je potrebno zaštititi cincarski jezik u Republici Srbiji, kao nematerijalno kulturno dobro u oblasti duhovne kulture, sa ciljem njegovog očuvanja.

Predsednik Srpsko-cincarskog društva "Lunjina"

Liljana Nikolova-Petrović

